

De firma Wasmann

Fred Tijmstra (tijmstra@tabakspijp.nl)

Op 28 december 1973 stond het in de krant: "Oudste pijpenwinkel verdwijnt". Bedoeld werd de vanaf 1854 gevestigde zaak van Wasmann in de Reguliersbreestraat 7 in Amsterdam. Ik kende de zaak alleen van buiten. Nu was er opheffingsuitverkoop, dus een mooie gelegenheid om eens naar binnen te stappen. In de winkel werd ik geholpen door de eigenaar zelf, de 80-jarige heer Plankeel, die met zijn 75-jarige vrouw de zaak runde. (zie Afb. 1.) Het interieur was nog geheel in oude stijl gebleven. Tegen de muur stonden bruine kasten waar achter glas houten en meerschuimen pijpen waren opgesteld. In het midden van de winkel stond een lange toonbank met een ouderwetse zilverkleurige kassa. Aan de wanden hingen grote Duitse porseleinen pijpen. Vragend naar de prijs antwoordde de heer Plankeel dat die al verkocht waren en gezien mijn budget had ik ze toch niet kunnen bekostigen. De uiteindelijke aanwinst waren twee gladde meerschuimpijpen en een lade met pijponderdelen. Die kwamen uit het achterste gedeelte van de winkel, waar de pijpen tot voor kort nog gerepareerd werden. Later zou blijken dat zich in de la een bijzonder stuk handgereedschap bevond.

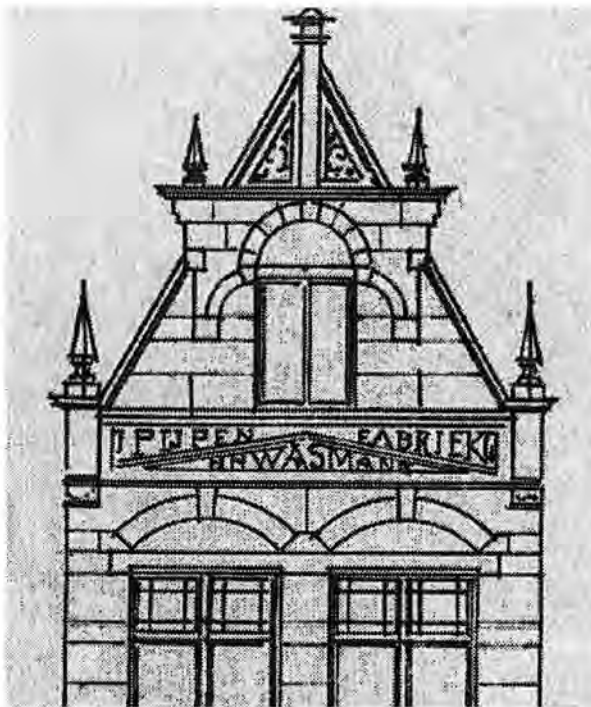
Afb.1 De heer L.F.Plankeel achter de toonbank

Rond 1900 heette de zaak "Anciennes maison des pipes" en noemde zich pijpenfabriek. Dat stond bovenaan de gevel aan de Amstelzijde. (zie Afb 2.) De zaak liep door van de Reguliersbreestraat 7 naar Amstel 6.

In 1899 werd het pand grondig verbouwd. Behalve de winkel op de begane grond telde het pand drie verdiepingen en een zolder.

Het winkelgedeelte lag aan de Reguliersbreestraat. Middenin was een kleine ruimte voor het kantoor en aan de Amstelzijde helemaal achterin was het magazijn gelegen.

Het magazijn werd later gebruikt als werkplaats voor het bewerken van barnsteen. De verdiepingen werden gebruikt om te wonen. Naast de woon- en slaapkamers had het pand een badkamer, een voor die tijd grote luxe. Op de derde verdieping was de kamer van de dienstbode gesitueerd.

afb.2

De grondvester, de heer Wasmann, kwam oorspronkelijk uit Wenen en was van origine meerschuumdraaijer, ook wel kunstdraaijer genoemd. Wasmann bewerkte naast het meerschuum ook barnsteen. De meerschuimen pijpen werden afgemonteerd met zilveren ringen en mondstukken van barnsteen.

Er is een anekdote over Paul Kruger. Toen hij op zijn 77^e verjaardag in Utrecht was ontving hij van twee generaals een prachtige pijp van de firma B.H.Wasmann Jr. De houten pijp was voorzien van een barnstenen mondstuk en van binnen bekleed met zilver. De secretaris van Paul Kruger "betuigde herhaaldelijk zijn grote

tevredenheid over het geschenk", en schreef onderaan de brief "Geen publicatie s.v.p.". Het liep echter anders, want in 1901 stond het toch in de krant tot genoegen van de heer Wasmann.

Barnsteen is een versteende hars van de denneboom van miljoenen jaren oud. Het is een kwetsbaar materiaal en wordt na verloop van jaren bros en breekbaar. Vandaar dat de pijpen in bijpassende etuis die van binnen met stof gevoerd waren werden verkocht, dikwijls voorzien van het naamstempel van de firma. In de etuis van Wasmann hebben de firmastempels kleine verschillen. (zie Afb.3) Behalve onderdelen voor de

pijp maakte Wasmann ook sieraden van barnsteen, geel of roodachtig van kleur.

Afb.3 Merken uit de etuis

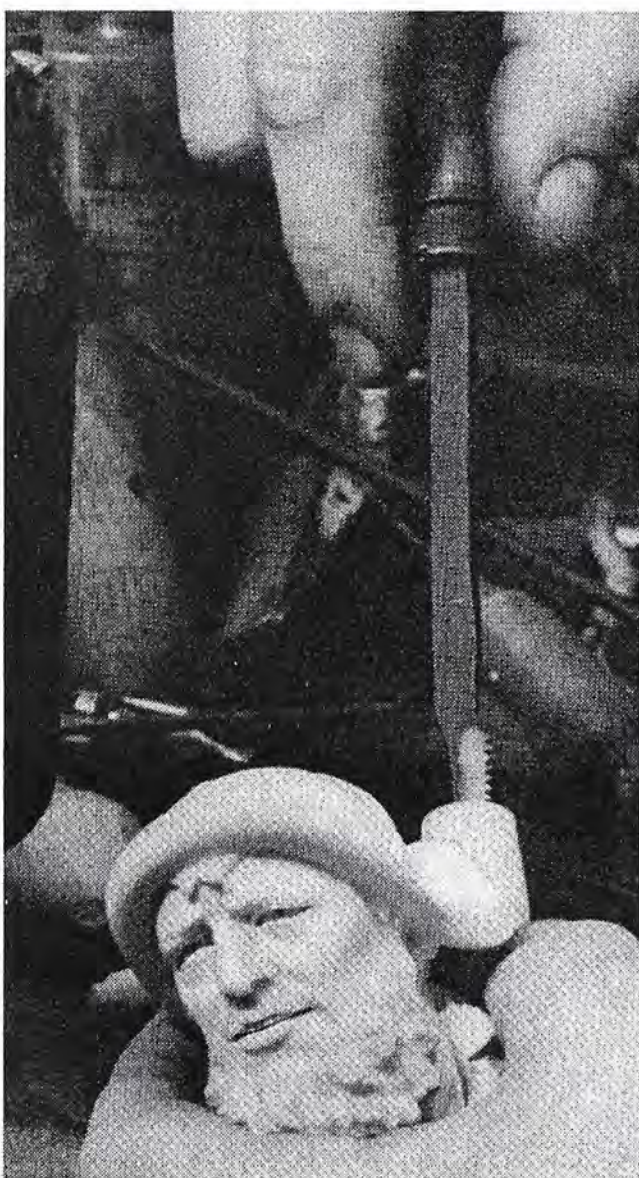
Zo af en toe komt men nog een product tegen uit de vroegere winkel van Wasmann. Meestal zijn het eenvoudige meerschuiemen sigarenpijpen met barnstenen mondstuk in een op maat gemaakt etui. Soms vindt men een figuraal model zoals de "hand met beker", waarbij de hand van meerschuiem is gemaakt en de beker en het mondstuk van barnsteen. De meerschuiemen hand bestaat ook in een bruin geverfde versie. (Afb. 4)

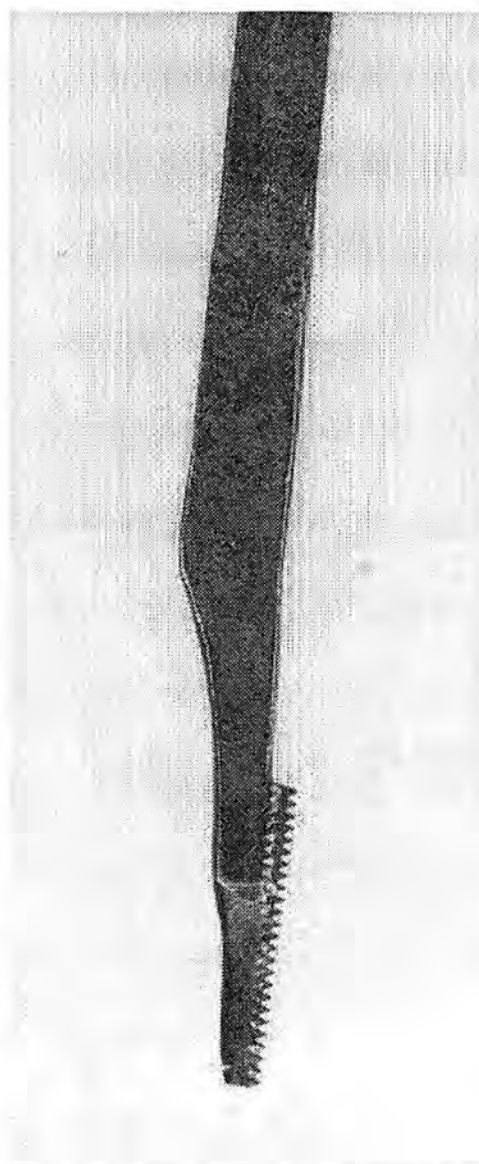
Afb.4 Hand met beker

In de lade met onderdelen bevonden zich restanten van de hand met de beker. Je zag dat het gebruikte onderdelen waren en opvallend was dat de handen enigszins van kleur en vorm verschilden.

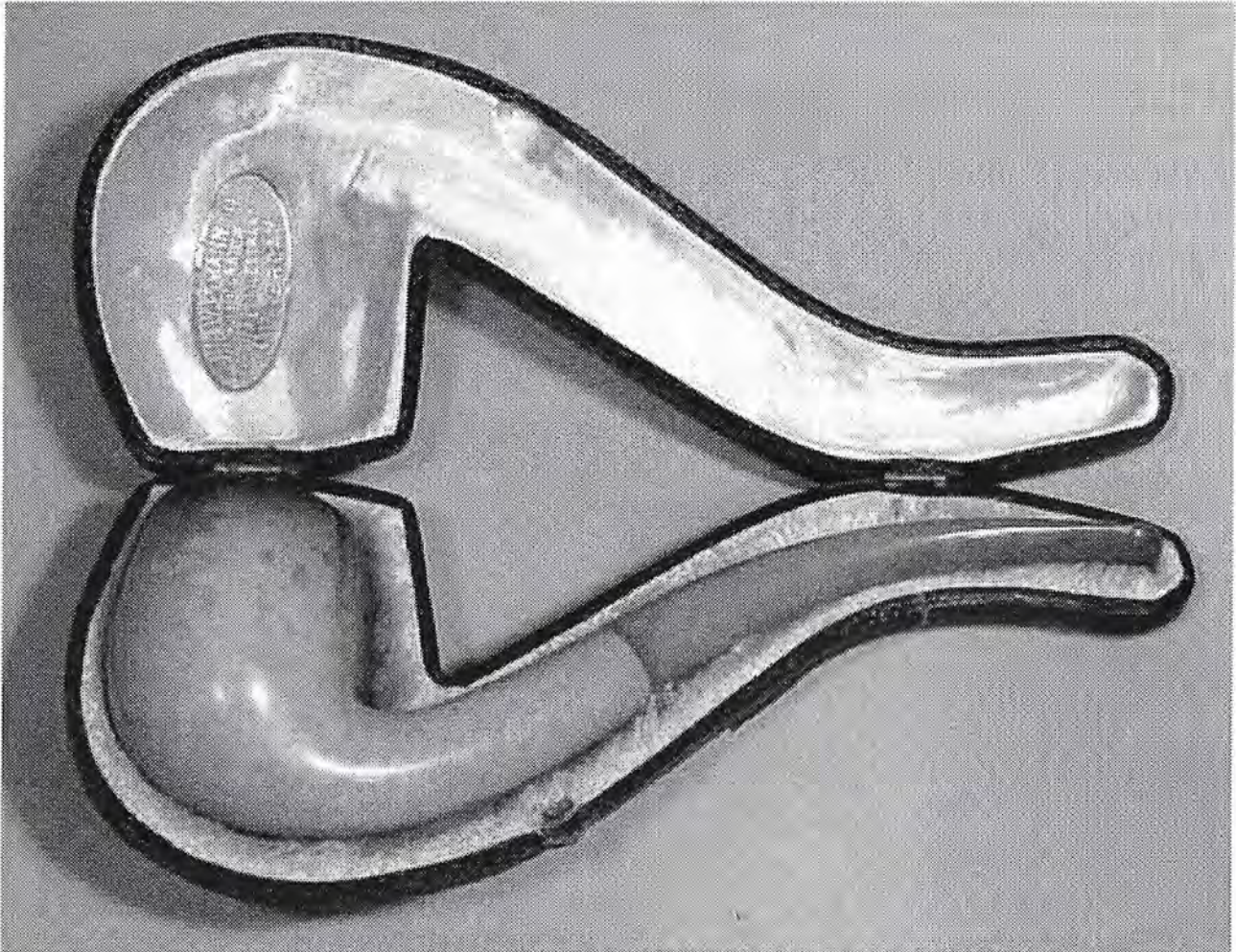
Verder zat in de lade een stuk gereedschap uit de werkplaats van Wasmann waarvan ik de naam en de functie niet kende. Kort geleden stuitte ik op een advertentie uit de serie Vakmanschap is Meesterschap. Dat zijn foto's die Paul Huf in de zestiger jaren van oude ambachten heeft gemaakt voor de reclames van Grolsch. Een van de foto's, gepubliceerd in 1969, werd bij Wasmann gemaakt. Op de foto ziet men de pijpenmaker bezig met het uitvijlen van de hals van een pijp. Of wordt er een soort draad aangebracht? (zie Afb.5a) Op afb. 5b het stuk handgereedschap uit mijn collectie. Helaas heb ik over de techniek van het ambacht geen gegevens kunnen vinden.

Afb.5a Detail foto van pijpenreparateur

Afb.5b Detail handgereedschap nr.5a

Afb.6 Meerschuiimpij firma Wasmann. Veiling Dickhaut 2003

De laatste jaren van zijn bestaan werden er bij Wasmann geen pijpen meer gemaakt, wel werden reparaties uitgevoerd voor vaste klanten. De winkel was intussen een speciaalzaak voor rokersbenodigdheden geworden.

Op 15 januari 1974 sloot de firma haar deuren. De zaak heeft dan precies 120 jaar bestaan. Een opvolger was er niet en daar komt bij dat de belangstelling voor pijproken sterk verminderde. Niet lang daarna krijgt het pand een andere bestemming en in 2007 werd het opnieuw te koop aangeboden.

W A S M A N N

Opgericht 1854

Reguliersbreestraat 7

AMSTERDAM-C.

TEL. 237138

Speciaalzaak voor pijpen, aanstekers
en barnsteensieraden

DRONGE & CO

Afb.7 Inpakpapier van de firma

Afb.8 Sigarenpijpje (gebroken) van geel barnsteen in etui

Afb.9 Sigarenpijpje van witte meerschium met geel barnstenen mondstuk in etui

Bronnen:

- Het Parool 28 december 1973 pag.7
- Leeuwarder Courant 25-08-1954
- Vakmanschap is meesterschap (1969) uitg. Grolsche Bierbrouwerij N.V
- Beeldbank Stadsarchief Amsterdam. Afbeeldingsbestand: 5221BT912699
- Internetveiling Dickhaut 2003

Met dank aan Michiel Rutten voor het aanleveren van fotomateriaal.

PIJPELOGISCHE

Sigarenpijp samengesteld uit diverse materialen. Zie artikel op pagina 2234

*

*

NEDERLAND